

Pravilno razumijevanje evanđelja kao ključ za zdravu evangelizaciju, život i službu Crkve

Ervin Budiselić
Biblijski institut, Zagreb
ervin.budiselic@zg.t-com.hr

UDK:232; 234.3
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 2, 2013.
Prihvaćeno: 4, 2013.

Sažetak:

Ovaj članak nastoji ustvrditi što je istinska biblijska poruka evanđelja uzevši u obzir da u današnjem kršćanstvu postoje razna shvaćanja poruke evanđelja. Posebice, ova tema je prisutna u raspravi oko Pavla i Isusa – da li Pavlova poruka opravdanja po vjeri ili Isusova poruka o kraljevstvu Božjem predstavlja evanđelje. Teza je ovog članka da je evanđelje primarno kristološka, a ne soteriološka poruka. Drugim riječima, u središtu poruke evanđelja nalazi se Krist: njegova osoba i djelo, a ne čovjek, njegovi grijesi i spasenje od grijeha. Postoji velika razlika između ove dvije inačice poruke evanđelja jer one drastično oblikuju i utječu na evangelizaciju, život i poslanje Crkve. Poradi toga, ovaj članak nastoji ponuditi kritičku i korisnu reviziju poruke evanđelja ne bi li ispravno shvaćena poruka evanđelja donijela bolje rezultate i plodove u životu crkava.

Ključne riječi: evanđelje, plan spasenja, evangelizacija, crkveni život, poslanje, kultura učenja, kultura spasenja

Uvod

Začuđuje činjenica da kao ljudi podrazumijevamo značenje određenih koncepta ili riječi. Koristeći ih često mislimo da su i ljudi koji su živjeli prije nas u korištenju podrazumijevali isto što i mi. No često to nije slučaj. Stoga, uvijek trebamo biti oprezni i sposobni ispitati odražavaju li uistinu naši teološki koncepti/riječi Bogom dano značenje, ili su samo nusproizvod naše crkvene tradicije. Koncept

koji želim istražiti u ovome članku je koncept *evanđelja*. To je kristijanizirana riječ koju kršćani koriste gotovo dvije tisuće godina, no čini se kako nije uvijek jasno što ta riječ ili koncept za njih podrazumijeva. Da bih to potvrdio, istražiti ću na koji način pravilno ili pogrešno (bolje rečeno nedostatno) razumijevanje o evanđelju može potencijalno utjecati na evangelizaciju, život i službu crkve.

Moja je teza da je pravilno razumijevanje evanđelja ključni element za uspješnu evangelizaciju zbog toga što stavlja fokus jedino na priču o Isusu a ne na osobni grijeh; stvara *kulturu biblijskog učenja*, a ne samo *kulturu spasenja*; također usmjerava našu pozornost na sinoptička evanđelja, Isusovu službu te na poruku Božjega kraljevstva.

Takvo razumijevanje evanđelja omogućuje zdravu ravnotežu i korektiv kršćanstvu koje shvaća evanđelje kao poruku *opravdanja po vjeri* s ciljem osvjedočenja pojedinca o njegovu grijehu (to jest, glavni je cilj da nespasena osoba prizna da je *grešnik*). Nadalje, ovo često (ne uvijek) vodi stvaranju *kulture spasenja* (gdje ljudi smatraju da je najvažnije nešto i cilj nečijeg života postići oprostjenje grijeha, dok je sve ostalo manje važno) i crkvene službe koja je fokusirana na posredovanju oprostjenja grijeha a ne na očitovanju Božjega kraljevstva. Drugim riječima, razumijevanje evanđelja prvenstveno samo kao *opravdanje po vjeri*, svodi evanđelje na nešto što ono nije, a drugo, vodi ka kršćanstvu koje je fokusirano pretežno na postizanju oprostjenja grijeha i stvaranju novoobraćenika; i na posljetku, crkve koje propovijedaju i prakticiraju takvo "evanđelje" nisu toliko zainteresirane za ostale aspekte evanđelja kao što su čudesa, egzorcizam i preobrazba koju evanđelje donosi u drugim područjima ljudskoga života kao što je pravda, siromaštvo i tomu slično. Suvišno je spominjati da je takvo nedostatno evanđelje prisutno uglavnom u protestantizmu budući da se protestantizam prvenstveno fokusira na Pavla, a dugo se smatralo kako je glavna Pavlova poruka opravdanje po vjeri.¹ Dakle, evanđelje je poruka o načinu na koji netko postaje opravdan po vjeri pred Bogom.

Da bih dokazao svoju tezu, najprije ću obrazložiti značenje evanđelja – na koji se način ta riječ upotrebljavala prije kršćanstva i u kršćanstvu, te ću suprotstaviti dva oprečna stajališta o evanđelju. Nakon definiranja što evanđelje jest a što nije, pokazat ću na koji način ta dva razumijevanja utječu na evangelizaciju i predstavljaju mogućnost stvaranja dviju suprotnih kršćanskih kultura – jedne koja je fokusirana na grijeh, obraćenje i oprostjenje, a druga na Gospodstvu Isusa Krista, koja rezultira učenštvom. Na posljetku, raspravljat ću o tome kako ta dva razumijevanja poruke evanđelja stvaraju dva različita načina vršenja crkvene

1 Za kratku raspravu o tome je li "opravdanje po vjeri" središnja poruka Pavlove teologije ili ne, vidi David G. Horrel, *An Introduction to the Study of Paul*. NY & London: Clark, 2006, str. 73-74.

službe – jedan koji je fokusiran na spasenje duše, a drugi koji je fokusiran na spasenje cjelokupne osobe i svakog područja ljudskoga postojanja.

Što je evanđelje?

Da bismo odgovorili na pitanje “što je evanđelje?”, moramo se osvrnuti na značenje te riječi izvan Judaizma i kršćanstva prije i za vrijeme Krista, na njezino značenje u Starome zavjetu, i na posljeticu, na koji su način tu riječ usvojili i koristili kršćani. Posebice, moramo obratiti pozornost na moguću razliku u značenju riječi “evanđelje” između Isusa i Pavla. Govoreći o značenju riječi evanđelje, N. T. Wright kaže:

Mnogi kršćani danas, dok čitaju Novi zavjet, ne preispituju što ta riječ znači, već pretpostavljaju, budući da znaju iz vlastitog konteksta što podrazumijevaju pod ‘evanđelje’, da su Pavao i ostali sigurno podrazumijevali upravo to isto. Svatko tko zna imalo o toj riječi zna da ona podrazumijeva ‘radosnu vijest’; no kakav vid radosne vijesti? (1997, 40).

Ako je Wrightovo zapažanje ispravno, to znači da moramo pažljivo istražiti povijesni i teološki razvoj riječi evanđelje, kako bismo mogli shvatiti njezino značenje. Ovo je od presudne važnosti, zbog toga što ispravno ili iskrivljeno razumijevanje ove riječi ima ogroman utjecaj na crkveni život, službu i evangelizaciju.

Povijesni i teološki razvoj riječi evanđelje

Dugandžić objašnjava helenističko podrijetlo riječi evanđelje i kaže da je u Homerovim i Plutarhovim djelima ova riječ imala značenje nagrade koja pripada onome tko donese neku radosnu vijest, dok množina riječi evanđelje označava žrtve prinесene bogovima za tu radosnu vijest. Vremenom se ta riječ koristila za opisivanje sadržaja radosne vijesti zbog koje je netko imao pravo na nagradu. U kultu štovanja rimskoga cara, ta riječ poprima vjersku konotaciju, i sukladno tome, evanđelje označava posjet cara određenom dijelu carstva, njegov rođendan, pobjede u ratu ili njegova milosrdna djela (usp. 1999, 7).

Za određivanje značenja riječi evanđelje u Starome zavjetu dva odlomka u Izajiji su posebno važna: Iz 40,9 i 52,7 (također vidi 60,6 i 61,1). Prema mišljenju Dugandžića, ovi redci govore o eshatološkom djelu spasenja kojega će Bog ostvariti u određeno vrijeme za svoj narod (usp. 1999, 7). Wright zapaža da moramo razumjeti te retke iz Izajije u kontekstu dviju glavnih tema ovoga dijela Izajijine knjige: “povratak i ustoličenje YHWH na Sion te povratak Izraela iz izgnanstva u Babilonu” (Wright, 1997, 42). Dakle, za Židove, evanđelje nije bilo samo radosna vijest ili poruka o utjesi potlačenih općenito, već specifično objavljivanje “ustoli-

čenja YHWH i svrgavanja poganskih bogova; o pobjedi Izraela i padu Babilona; o dolasku Sluge Kralja i budućem dolasku mira i pravde” (Wright, 1997, 44). Ili drugim riječima, evanđelje je bilo objavljivanje da *Bog ima doći* (Iz 40,9), da *Bog vlada* (Iz 52,7) te da je *Pomazanik došao* navijestiti evanđelje, liječiti bolesne i osloboditi potlačene.

Kada pogledamo u Novi zavjet, vidimo da je riječ evanđelje najprije povezana s Ivanom Krstiteljem zbog toga što je njegovo propovijedanje o pokajanju, krštenju, dolazećem sudu i Mesiji koji će krstiti ljude Duhom i ognjem opisano kao evanđelje (Lk 3,18), a zatim i s Isusovom najavom dolazećeg kraljevstva (Mk 1,14-15). Rana je Crkva nastavila propovijedati evanđelje u usmenom obliku, pa tako Pavao u 1 Solunjanima tvrdi da je poruka koju je propovijedao bila *riječ Božja* (2,13) i *evanđelje* (2,2). Dugandžić tvrdi da je rana Crkva nastavila propovijedati evanđelje, ali ta riječ sada ima drugačije značenje:

... apostolska kerygma nije bila samo nastavak Isusova govora o Božjem kraljevstvu, već prije svega, govor o Isusu Kristu, razapetom i uskrsnom. Suočena s njegovom nasilnom smrću i neočekivanom viješću o njegovu uskrsnuću, rana je Crkva morala staviti u središte pozornosti Isusa kao osobu a ne njegovo naviještanje kraljevstva Božjega (1999, 8).

U svojoj drugoj knjizi Dugandžić tvrdi da Isus tijekom svojega života nije propovijedao sebe, već kraljevstvo Božje. No nakon uskrsnuća, onaj koji je naviještao poruku (Isus), sam je postao poruka – onaj koji *naviješta* postao je *naviještan* (2004, 68). I na poslijetku, evanđelje u Novome zavjetu su četiri knjige koje imamo danas u novozavjetnom kanonu, to jest, one su književni žanr kojega Loveday Alexander opisuje kao: slabo povezanu, epizodičku priču koja povezuje riječi i djela svetoga Galilejca po imenu Isus, i kulminira njegovom osudom i smrću u Jeruzalemu, a završava diskretnim i različitim izvještajima o pojavljivanju nakon uskrsnuća” (2006, 16).

Dva “suprotna” razumijevanja evanđelja danas - Isus i Pavao

Kad kažemo “dva suprotna razumijevanja evanđelja danas”, time ne kažem da u Bibliji imamo dvije ili više verzija evanđelja, već da u evandeoskom kršćanstvu postoji zbunjenost oko pravog značenja riječi evanđelje, i da ta zbunjenost proizlazi od ideje da je Isus podrazumijevao evanđelje kao poruku o *kraljevstvu Božjemu*, dok je Pavao propovijedao *opravdanje po vjeri* kao evanđelje. Stoga, Scot McKnight u svom intervjuu u *Christianity Today* kaže: “Mnogi biblijski teolozi i kršćani laici naznačuju kako je Isus propovijedao gotovo isključivo o nebeskom kraljevstvu, dok je Pavao isticao opravdanje po vjeri – a ne obrnuto. Neki zaključuju da su propovijedali dva različita evanđelja. Drugi tvrde kako su zapravo

obojica propovijedali opravdanje: ipak, ima i onih koji kažu da je riječ samo o kraljevstvu nebeskom. O čemu je riječ?” (2010).

McKnight tvrdi da je Evanđeoski pokret, koji proizlazi iz reformacije, Velikog probuđenja te probuđenja iz osamnaestog i devetnaestog stoljeća, “pokret koji je u potpunosti oblikovan prema Pavlovu učenju” (2010). Nadalje, on smatra da evanđeoski kršćani imaju poteškoću s razumijevanjem Isusova odnosa s Pavlom i to na dva načina: “Jedan je pristup usvojiti Isusovo evanđelje, viziju o Kraljevstvu i pokazati na koji se način Pavao uklapa u to. Drugi je pristup usvojiti Pavlovo evanđelje, njegovu teologiju o opravdanju i pokazati na koji se način Isus uklapa u to” (2010). Kao posljedicu, imamo dvije verzije evanđelja – jedno je evanđelje Isusova poruka o kraljevstvu Božjem, a drugo je Pavlovo evanđelje o “opravdanju po vjeri”. Dakle, čije je evanđelje ispravno? Je li Pavao pogrešno protumačio Isusa, ili je ispravno shvatio, poboljšao i dotjerao poruku o Kraljevstvu koju bi pogani bili skloniji prihvatiti? Problem je u tome što ne možemo lako uklopiti Pavlov soteriološki rječnik u Isusovu poruku o Kraljevstvu, niti pak možemo poistovjetiti poruku o Kraljevstvu s osobnim obraćenjem.

N. T. Wright je na pravome tragu kada kaže:

Riječ ‘evanđelje’ i izraz ‘evanđelje’ sada označavaju, posebice u određenim krugovima unutar crkve, nešto što bi u ranijoj teologiji označavalo *ordo salutis*, poredak spasenja. ‘Evanđelje’ bi trebalo biti opis načina na koji se ljudi spašavaju; pomoću teološkog mehanizma, kako to neki objašnjavaju, Krist uzima naš grijeh i mi postajemo njegova pravednost; prema riječima drugih, Isus postaje moj osobni Spasitelj; treći pak kažu, priznam mu svoj grijeh, vjerujem da je umro za mene i predam mu svoj život. U mnogim crkvenim krugovima, ako čujete nešto slično, ljudi će reći da je ‘evanđelje’ bilo propovijedano. Suprotno tome, ako čujete poruku u kojoj se tvrdnje Isusa Krista povezuju s političkim ili ekološkim pitanjima današnjice, ljudi će reći, pa, možda je tema bila zanimljiva, no ‘evanđelje’ nije bilo propovijedano (1997, 40-41).

Dakle, ako evanđelje nije kraljevstvo Božje, opravdanje po vjeri ili opis načina na koji se ljudi spašavaju, što je onda evanđelje? McKnight se zauzima za treći pristup:

Problem s ova dva pristupa – pokušati uklopiti Pavla u Isusovu viziju o Kraljevstvu, ili pokušati učiniti da se Isus uklapa u Pavlovu viziju o opravdanju – svodi se na sljedeće: svaki od tih pristupa reducira riječ evanđelje. Jedna ga skupina poistovječuje s Kraljevstvom. Prema drugoj ono predstavlja sinonim za opravdanje po vjeri. Bez sumnje, evanđelje obuhvaća i Kraljevstvo i opravdanje, no evanđelje funkcionira na dubljem temelju nego što su ova dva. Ako to shvatimo, nestat će svako navodno razmimoilaženje između Isusa i Pavla (2010).

Prema tome, ako želimo otkriti istinsko značenje evanđelja, trebamo pronaći taj

temelj. Stoga ću, u ostatku ovoga dijela, govoriti o istinskom značenju evanđelja koje obuhvaća i kraljevstvo Božje i opravdanje po vjeri, i mnogo više od toga.

U smjeru rješenja – evanđelje, Isus i Pavao

Kad nazovemo evanđeljem ono što evanđelje nije, to stvara zabunu. Kad prestanemo zvati evanđeljem ono što nije evanđelje, zabuna nestaje. Jednako tako, ako imamo preusko razumijevanje evanđelja, možemo smatrati da propovijedamo evanđelje, no možda zapravo propovijedamo samo dio evanđelja. Veći dio zabune među evandeoskim kršćanima proizlazi iz činjenice da za njih evanđelje podrazumijeva opravdanje po vjeri ili poruku o tome “kako mogu primiti vječni život” (usp. Keathley). Iz tog ću razloga u ovome dijelu prikazati što je evanđelje i pokazati da su i Isus i Pavao propovijedali jednu te istu stvar.

Evanđelje

Definiranje evanđelja temeljni je zadatak ovog članka, a sljedeća definicija savršeno prikazuje Pavlovo i Isusovo razumijevanje evanđelja. Prema mišljenju McKnighta:

Evanđelje se prvenstveno i iznad svega tiče Isusa. Ili, rečeno teološkim rječnikom, tiče se kristologije. Iza ili ispod teme o Kraljevstvu i o opravdanju jest evanđelje, a evanđelje je *priča o spasenju po Isusu koja upotpunjava priču o Izraelu*. ‘Evanđelje’ podrazumijeva iznošenje priče o Isusu kao Mesiji, kao Gospodinu, kao Sinu Božjemu, kao Spasitelju (2010).

U svojoj knjizi *The King Jesus Gospel*, McKnight tvrdi to isto. Dakle, evanđelje je “pripovijedanje spasonosne Priče o Isusu – njegovu životu, smrti, uskrsnuću, uznesenju i ponovnom dolasku – kao dovršenju Priče o Izraelu” (2011, 132). On zaključuje ovo uspoređivanjem evanđelja što su ga propovijedali Isus, Pavao i Petar. No McKnight također iznosi još jedan dodatni argument za svoju tvrdnju upućujući na četiri Evanđelja. Pitanje koje on postavlja jest, “zbog čega su rani kršćani nazivali ove knjige ‘Evanđeljima’”, budući da se one ne fokusiraju na plan spasenja (to jest, “na koji se način mogu spasiti”) ili na neku metodu uvjeravanja. Naprotiv, sva četiri donose “priču o Isusu i Božju silu na djelu u njemu i po njemu” (2011, 80). Prema Wrightu, evanđelje je ovo:

Priča o Bogu i svijetu... koja je fokusirana na i obuhvaćena u priči o Isusu iz Nazareta. Ova je priča bila ‘evanđelje’, radosna vijest, za čitav svijet... [to] naviještanje je bilo da je raspeti Isus iz Nazareta uskrsnuo od mrtvih; da je time potvrdio da je Izraelov Mesija; da je time postao Gospodin svijeta. Ili, rečeno još sažetije: Isus, raspeti i uskrsli Mesija, jest Gospodin (1997, 46).

U zaključku, ako su McKnight i Wright u pravu, to znači da je evanđelje usre-

dotočeno na Isusa i fokusirano na Boga – ono je priča o Isusovu životu, priča o onome tko je Isus i objašnjenje o spasonosnom značenju Isusova života, smrti i uskrsnuću kao ispunjenju Izraelove priče. Ono je također priča o njegovu sadašnjem položaju Kralja, Gospodina, Spasitelja i dolazećeg Suca. Svi ovi elementi evanđelja mogu se naći i kod Pavla i kod Isusa.

Pavlovo evanđelje

Budući da neki vjeruju kako Pavao predstavlja mjerilo za definiciju evanđelja, a Isus je propovijedao nešto drugo (Kraljevstvo, a ne evanđelje), započet ću s Pavlovom porukom i usporediti ju s Isusovom porukom kako bih pokazao da ne postoji nikakva razlika između poruka koje su propovijedali.

Da bismo razumjeli Pavlovo evanđelje, moramo istražiti 1 Korinćanima 15 i Rimljanima 1,1-5 zbog toga što na tim mjestima Pavao jasno definira što je evanđelje. Wright ističe da na temelju Rimljanima 1,1-5 Pavao pod evanđelje podrazumijeva slijedeće:

Božje se evanđelje tiče njegova Sina. To je poruka o Bogu – jedinom pravom Bogu, Bogu koji je nadahnuo proroke – koja se sastoji u poruci o Isusu. To je priča – istinska priča – o ljudskom životu, smrti i uskrsnuću po kojemu živi Bog postaje Kralj svijeta. Poruka je to koja je zahvatila Pavla i koja će se po njegovu djelovanju proširiti po svim narodima. To je Pavlov stenografski sažetak onoga što 'evanđelje' zapravo predstavlja. To nije, dakle, ustroj načina na koji se ljudi spašavaju. Naviještanje evanđelja rezultira spašavanjem ljudi (1997, 45).

Na temelju ovoga, Wright (1997, 46-47) ističe ključne elemente evanđelja, a oni su: *Isus, razapeti i uskrsli Mesija i Gospodin*. Križ je bit Pavlova evanđelja zbog toga što je po njemu Bog ostvario oslobađajuću pobjedu nad silama tame koje su prisvojile njegov autoritet. Dakle, propovijedati evanđelje znači naviještati Isusovu pobjedu. No evanđelje također sadrži i navještaj o Isusovu uskrsnuću: "Ako je Isus pobijedio grijeh, smrt ga ne može zadržati. Ako je (suprotno) uskrsnuo od mrtvih, to znači da je uistinu pobijedio grijeh na križu – drugim riječima, da je Bog konačno ostvario ono što je obećao Abrahamu i prorocima." Nadalje, taj raspeti i uskrsli Isus nije ništa drugo doli Kralj. Wright objašnjava da "Krist" nije ime, već titula koja znači "Mesija" ili "Pomazanik". Dakle, glavni referent u Judaizmu u prvom stoljeću bio je dolazeći Kralj. Stoga, kad je Pavao objavio da Isus je Krist, time je objavio Isusa kao Kralja: "Pavlovo je 'evanđelje' dakle 'evanđelje o Kristu': ne toliko kao poruka koja pripada Kralju, kao poruku čija je tema kralj. Upravo se po Kralju istinski Bog obznanio." Međutim, Isus nije samo Kralj Izraela, već čitavoga svijeta, zbog toga što Pavao smatra da njegova služba dovodi k poslušnosti u vjeri i neznašćima i Židove. Posljednji korak u Pavlovom evanđelju je naviještanje da je Isus Gospodin. Wright tvrdi da Pavao nije upotrijebio ovu riječ kao pristojno oslovljavanje poglavara u društvu, već kako bi naznačio *najve-*

ćeg poglavara nad svima, što je u to vrijeme bio Rimski car. “Konačno, sa stajališta Rimljana, tada je u svijetu postojao samo jedan Gospodin. Prema Pavlovu mišljenju, sada on ima suparnika.”

U 1 Korinćanima 15,1-5.20-28 nalazi se drugi tekst koji nam pokazuje što je Pavao podrazumijevao pod evanđelje. Razvidno je da riječ evanđelje ne potječe od Pavla zbog toga što u 3. retku on kaže: “Doista, predadoh vam ponajprije što i primih”. McKnight zapaža da za Pavla evanđelje predstavlja priču o ključnim događajima u životu Isusa Krista: da je Krist umro za naše grijeha, da je Krist bio pokopan, da je Krist uskrsnuo i da se Krist pojavio (usp. 2011, 49). Krist je umro i uskrsnuo od mrtvih, prema Pismu, što upućuje na čitav Stari zavjet a ne samo na Izaiju 53,10-12. Drugim riječima, Isus je ispunjenje Staroga zavjeta koji opisuje Izraelovu priču. Međutim, priča o evanđelju ne završava ovdje. Moguće je da Pavao ne dovršava opis evanđelja u 5. retku već nastavlja svoj izvještaj i u 20. i 28. retku. Ukoliko je tome tako, evanđelje što ga je Pavao propovijedao također uključuje Isusovo uznesenje, njegov sadašnji proslavljeni položaj i drugi Kristov dolazak, te konačno dokončanje kraljevstva² kada će Bog postati sve u svemu (usp. 2011, 53).

Isusovo evanđelje

Iako Dugandžić tvrdi da Isus nije propovijedao samoga sebe, McKnight tvrdi drugačije. Prvo, on smatra da je Isus propovijedao evanđelje zbog toga što je evanđelje spasonosna priča o Isusovu dovršetku Izraelove priče (2011, 104, 111). Drugo, Isusova poruka o Kraljevstvu bila je usredotočena na njegovu ulogu u priči o Izraelu (usp. McKnight, 2011, 79), stoga se ne može reći da je Isus propovijedao samo Kraljevstvo, a da je rana Crkva naviještala Isusa Krista a ne toliko Kraljevstvo. Sukladno tome, to znači da je Isusova priča u Evanđeljima istovjetna Pavlovu stajalištu o Isusu.

O prvoj primjedbi, McKnight tvrdi da su Evanđelja istovjetna apostolskom evanđelju zbog toga što sadrže iste elemente: 1) smrt, pokop i uskrsnuće Isusa; 2) Isusova je priča ispunjenje Pisma i; 3) Isusova značajnost za spasenje. Da bi objasnio prvi element apostolskog evanđelja, McKnight upućuje na Evanđelje po Marku koji svoj dokument naziva “evanđelje” (Mk 1,1). Ovo Evanđelje (kao i ostala tri) na značajan način govori o Isusovoj ljubavi i predstavlja ga kao ispunjenje Izraelove priče (Mk 1,2-3). Govoreći o drugom elementu evanđelja, McKnight tvrdi da Pavlova definicija evanđelja “po Pismima” (1 Kor 15,3-4) također prisutna i u novozavjetnim Evanđeljima. Matejevo rodoslovlje i “formula ispunjenja”,

2 Iako u Rimljanima 1,1-5 Pavao ne raspravlja o drugom Kristovu dolasku kao o sastavnom dijelu njegove evanđeoske poruke, u 2,16 Pavao izjavljuje kako je drugi Kristov dolazak dio njegove evanđeoske poruke. To znači da je donekle utemeljeno smatrati kako je 1 Korinćanima 15,20-28 dio njegove evanđeoske poruke.

Lukine pripovijetke koje su pune starozavjetnih motiva, ili Ivanov opis Isusova ispunjenja Izraelovih svetkovina, snažno upućuju na Stari zavjet i pokazuju da sve što je Isus činio bilo je “po Pismima” (kao što bi rekao Pavao). Na posljetku, priča o evanđelju kaže da je Isus umro “za naše grijeha”, a četiri Evanđelja jasno prikazuju Isusa kao onoga koji će spasiti ljude od njihovih grijeha. Stoga Matej 1,21 kaže da će Isus “spasiti narod svoj od grijeha njegovih”, Ivan Krstitelj je pripremio put Isusu propovijedajući pokajanje za oprostjenje grijeha (Mk 1,4-5), a u Ivanu 1,29 Isus je predstavljen kao Jaganjac Božji koji uzima grijeh svijeta. U svojoj službi Isus je pokazao da ima vlast opraštati grijeha (Mt 9,2), a za vrijeme Gospodnje večere opisao je svoju žrtvu kao naknadu koja će ostvariti oprostjenje grijeha. No njegova je smrt bila samo pola priče jer bez uskrsnuća, Isusov križ ne znači ništa. Kao što je Pavao rekao Korinćanima da Isus bi “uskrišen treći dan po Pismima”, taj isti element možemo pronaći u sva četiri kanonska Evanđelja.

O drugoj primjedbi, da Isus nije naviještao samo poruku o Kraljevstvu, već također i o sebi (Isus je naviještao Isusa), McKnight (2011, 92-112) tvrdi slijedeće: on započinje s Lukom 1,46-55.67-79 i 3,1-18 tvrdeći da ovi primjeri govore o mesijanskim i nebeskim očekivanjima u Izraelovoj priči i upućuju na Isusa (i Ivana Krstitelja). Njegovo je rođenje početak novoga razdoblja zbog toga što je Božji Sin i Izraelov Kralj koji će sjesti na Davidovo prijestolje. Imajući to na umu, McKnight objašnjava da na Kraljevstvo moramo gledati kao na društvo koje ima četiri obilježja koja tvore čitavu priču o Izraelu: *Bog, Kralj, stanovnici i zemlja*, a ta su obilježja bila sastavni dio Isusova naviještanja Kraljevstva.

Dakle, prvo, Isus je najavio dolazak Božjega kraljevstva kao nešto što je vrlo blizu (Mk 1,15), a ovaj izraz povezuje zajedno elemente povijesti spasenja kao što je obećanje dano Abrahamu o zemlji, narodu, kraljevima, obećanje dano Davidu o njegovu potomstvu i vječnom kraljevstvu, proročkom viđenju *shaloma*, pravdi, održavanju Tore i još mnogo toga. Tim je navještajem Isus objavio kako je dugo očekivano rješenje Izraelove povijesti na pomolu. Drugo, Isus je najavio novo društvo u zemlji kada u Luki 4,18-19 govori o radosnoj vijesti za siromašne, slobodi za zarobljene, vidu za slijepe i slobodi za potlačene. Treće, Isus je najavio novo građanstvo. Građani Kraljevstva su oni koji slijede Isusa, no za neke je Židove problem bio u tome što su svi “pogrešni” ljudi bili “unutra”, a svi “pravi” ljudi su bili “vani”. Četvrto, Isus je najavio kraljevstvo Božje i pozvao ljude da se podrede Božjoj vladavini – Bogu Izraela, Bogu Stvoritelju i Onome koji je sklopio saveze s Izraelom u prošlosti. Peta i najvažnija stvar: Isus je objavio da je on bit kraljevstva Božjega.

McKnight tvrdi da se ova posljednja poanta temelji na nekoliko stvari. Prvo, upućuje na Luku 7,22-23 gdje Isus objašnjava svoju službu na temelju Izaije gdje prorok govori o obnovljenju Kraljevstva (29,18-19; 35,5 i 61,1). No Isus je istaknuo svoju ulogu rekavši: “I blago onom tko se ne sablazni o mene” (Lk 7,23).

Drugo, McKnight tvrdi da je Isusov govor u Nazaretu (Lk 4,16-30) također važan zbog toga što Isus upućuje na sebe kada kaže: "Danas se ispunilo ovo Pismo" (Lk 4,21). Nadalje, on upućuje na tri odlomka koja govore o Isusu kao središnjici Izraelove priče: a) Matej 5,17-20 govori nam da je svoje učenje i djelovanje Isus smatrao dokončanjem, ispunjenjem i rješenjem starozavjetnih Zakona i Proroka; b) kad je Isus izabrao dvanaesticu (Mk 6,7-13) i obećao im da će sjediti na dvanaest prijestolja (Mt 19,28) ponovno je probudio Izraelovu nadu u obnovu. Međutim, Isus nije uračunat među njih zbog toga što je on Gospodin ili Kralj nad dvanaesticom; c) u Marku 9,31 Isus opisuje svoju smrt i uskrsnuće pozivajući se na Pismo koje ga opisuje kao Sina Čovječjeg iz Daniela 7. A kad je blagovao Pashu sa svojim učenicima (Mk 14,12-26), izjavio je da kao što je Bog zaštitio Izraela za vrijeme Pashe, tako će i njegova žrtva zaštititi njegove sljedbenike ako piju iz kaleža njegove krvi i jedu kruh njegova tijela. Isus je držao da Izraelova priča o Pashi biva ispunjena u njegovoj žrtvi.

U zaključku, evanđelje koje su propovijedali i Pavao i Isus je jednostavno ovo – to je priča o Isusu, a ta priča ima nekoliko aspekata: prvo, Isus mora biti prikazan kao dovršetak starozavjetne priče – u njemu starozavjetna obećanja bivaju ispunjena; drugo, ova priča mora prenijeti značenje njega kao osobe (tko on jest) i njegova života, službe, ljubavi, smrti, uskrsnuća i uznesenja; treće, priča o evanđelju govori o sadašnjem Isusovom slavnom položaju kao Gospodina i Kralja nad svime; i na posljetku, ona prenosi i govori o značajnosti njegova drugog dolaska.

Evandjelje i evangelizacija

"Propovijedajte evanđelje" je bojni poklič kršćanstva i Veliko poslanje koje je Isus uputio Crkvi. Stoga smo redovito podsjećani propovijedati ga pod svaku cijenu. Službenici u crkvama ponekad bivaju nazivani "službenici evanđelja". Imamo razne organizacije takozvane "službe evanđelja" koje su aktivne u misiji i evangelizaciji. Također postoje TV programi za promicanje evanđelja, evanđeoska glazba, sastanci oko evanđelja, evanđelje, evanđelje, evanđelje... No što ako imamo iskrivljeno ili nepotpuno gledište na evanđelje i propovijedamo ono što nije evanđelje? Možda propovijedamo dio evanđelja, ili nešto što nalikuje na evanđelje, no ako naša poruka nije cjelovita evanđeoska poruka, tada propovijedamo nešto manje od ili nešto što nije evanđelje. Stoga, možemo očekivati slabe rezultate.

Budući da sam u prethodnom dijelu definirao evanđelje, u ovome ću dijelu ponuditi neke suvremene negativne primjere propovijedanja evanđelja, u kojima ljudi doista smatraju kako propovijedaju evanđelje, no zapravo ne čine to. Drugo, pokazat ću na koji način to iskrivljeno evanđelje zanemaruje svoj kontekst, a to je Stari zavjet. Treće, govorit ću o mjestu koje ima evanđeoska priča u evangelizaciji zajedno s planom spasenja i metodom uvjeravanja. Na posljetku, usporedit ću ka-

rakteristike pravog evanđelja i nepotpunog “evanđelja” kako bih pokazao razlike u njihovim ciljevima, naglascima i rezultatima.

Važno je govoriti o ovome, zbog toga što ću na temelju toga argumentirati da takvo manjkavo evanđelje ima velik potencijal stvoriti vjernike koji su obraćeni i spašeni, no nemaju želju ili potrebu za učeništvom. Također, takvo evanđelje utječe na crkvene službe, na način da pastori imaju za cilj samo dovesti osobu do toga da ona prizna svoju grješnost i primi oprostjenje grijeha. Kao ispravak tog manjkavog evanđelja, smatram da trebamo odvojiti ili prestati miješati poruku evanđelja s objašnjenjem o načinu na koji se ljudi mogu spasiti. Drugim riječima, trebamo naviještati cjelovito evanđelje, a zatim objašnjavati ljudima na koji se način mogu spasiti.³ Ako pokušavamo objasniti ljudima na koji se način mogu spasiti (neki misle da je to evanđelje), a da im ne prenesemo pravo evanđelje, vrlo je vjerojatno, da neće vidjeti potrebu ni razlog da budu spašeni. Činjenica je da ljudi mogu vidjeti potrebu za spasenjem jedino ako najprije čuju poruku evanđelja. Nažalost, ljudi često čuju poruku o tome kako se mogu spasiti, a da nisu čuli pravu poruku evanđelja.

Negativni primjeri

Evo nekoliko primjera koji pokazuju kako neki kršćani danas imaju pogrešno razumijevanje ili iskrivljen pogled na evanđelje. Prikazat ću njihova stajališta, analizirati njihove i predložiti bolji način – način koji odvaja poruku evanđelja od poruke o “načinu na koji se ljudi mogu spasiti”.

U prvome primjeru saznajemo da je istinsko evanđelje poruka o spasenju milošću po vjeri:

“Prava evanđeoska poruka je da je spasenje po milosti kroz vjeru (Rim 6,23), a ne po vjeri i nečega što činimo kao što je krštenje, ili vjera i govorenje u jezicima...” (Što je istinska poruka evanđelja?).

Drugi primjer nam kaže da govoriti evanđelje znači reći ljudima o križu i uskr-snuću (to je u redu), reći im da su grješnici koji će završiti u paklu ako ne odluče prihvatiti Spasitelja. Navodno, evanđelje također uključuje govor o pokajanju i cijeni učenništva.

Mnoge poruke ‘evanđelja’ danas susrećemo. Želim vam reći ISTINSKU poruku evanđelja. U nekim krugovima neki ljudi vjeruju da ako samo kažemo ‘prihvaćam Isusa u svoje srce’, bivamo spašeni. To ‘nije evanđelje’. Oni ne naučavaju cjelovito evanđelje... Iznoseći poruku ‘evanđelja’ neki u potpunosti izostavljaju križ i uskrsnuće. Ne kažu nam da smo grješnici i da nam je potreban Spasitelj.

- 3 Drugim riječima, najprije trebamo naviještati kristologiju kako bismo mogli načiniti put prema soteriologiji. Sukladno tome, evanđelje je prvenstveno stvar kristologije. (naviještanje Krista – njegove osobe i djela), a rezultat ove kristologije je prilika za spasenje (soteriologija).

Ne kažu nam da ćemo provesti vječnost ili u nebu ili u paklu, te da naša sudbina ovisi o onome što vjerujemo o Isusu. Ne kažu nam da je sada vrijeme da donesemo tu odluku i da je prekasno za to kad umremo... Naglasak nije na činjenici da smo užasni grješnici i da smo u očajničkoj potrebi za Spasiteljem. Nema govora o pokajanju što je sam Isus jasno naučavao u Pismu. I, gotovo nam nikada ne kažu da postoji cijena radi nasljedovanja Krista (Poonen).

Treći je primjer poznati pristup evanđelju uz pomoć "Četiri duhovna zakona" u kojemu ljudi mogu čuti da:

Prvi zakon: Bog te ljubi i nudi ti predivan plan za tvoj život; Drugi zakon: Čovjek je grješan i odvojen od Boga. Stoga, on ne može upoznati i iskusiti Božju ljubav i plan za svoj život; Treći zakon: Isus Krist je Božja jedina naknada za čovjekov grijeh. Po njemu možeš upoznati i iskusiti Božju ljubav i plan za svoj život; Četvrti zakon: Svatko od nas mora osobno primiti Isusa Krista za Spasitelja i Gospodina; tada možemo iskusiti Božju ljubav i plan za svoj život (*Četiri duhovna zakona*).

Ova četiri duhovna zakona zapravo predstavljaju poruku evanđelja, zbog toga što kada ih ljudi čuju, oni su čuli evanđelje:

Sjetite se, ne iznosite samo načela – vi upoznajte osobu s Kristom. *Četiri duhovna zakona* su samo sredstvo koje vam pomaže djelotvornije prenijeti evanđelje. Molite se da Bog izlije svoju ljubav kroz vas... Ako je netko već čuo *Četiri duhovna zakona*, upitajte ga što misli o toj brošuri i ima li neka pitanja. Ako je osoba zainteresirana i ako joj evanđelje nije jasno, ponovno proučite s njom *Četiri duhovna zakona* (*Četiri duhovna zakona*).

Govoreći o ovoj temi (iskrivljena poruka evanđelja), McKnight u svojoj knjizi daje nekoliko primjera o tome kako neki kršćani danas ne shvaćaju evanđelje. Prvi primjer dolazi od osobe koja elektronskim putem pita "Što je radosna vijest u činjenici da je Isus Mesija, Davidov potomak?" Kao drugi primjer on koristi Johna Pipera koji definira evanđelje kao opravdanje po vjeri, a treći primjer dolazi od jednog pastora koji je tvrdio kako je evanđelje poruka o opravdanju po vjeri. Sukladno tome, Isus nije propovijedao evanđelje zbog toga što nitko nije razumio evanđelje nakon križa, uskrsnuća i Pedesetnice (usp. McKnight, 2011, 24-26).

Ako usporedimo evanđelje s ovim primjerima navodnog evanđelja, postaje razvidno da je evanđelje izvađeno iz njegova konteksta ("Što je radosna vijest u činjenici da je Isus Mesija, Davidov potomak"); ono je reducirano i prikazano kao *plan spasenja* (*Četiri duhovna zakona*) ili opravdanje po vjeri. No ne samo da ti primjeri pokazuju kako je evanđelje reducirano i iskrivljeno, već su mnogi izostavljeni elementi evanđelja zamijenjeni dodatnim govorom o drugim duhovnim stvarima, tako da je evanđelje istovremeno reducirano i prošireno raznim dodacima. Dakle, propovijedati evanđelje znači propovijedati o ljudskoj grješnosti, paklu, donošenju odluke o prihvaćanju Isusa, cijeni učenja itd.

Kontekst evanđelja

Ako je u ranim danima Crkve Tertulijan rekao: “Što ima Atena zajedničko s Jeruzalemom? Što ima akademija zajedničko s Crkvom?” (*Against Heretics*, 7), pitanje koje si mnogi današnji kršćani mogu postaviti jest: “Što doista ima Stari zavjet zajedničko s evanđeljem?” Primjer koji McKnight ovdje ističe u kojem jedna osoba dovodi u pitanje vezu između Isusa kao Mesije i evanđelja mnogo govori, zbog toga što podrazumijeva da Stari zavjet nije važan za naviještanje evanđelja. No zašto bismo očekivali da Stari zavjet bude važan za naviještanje evanđelja kada se smatra da je evanđelje “opravdanje po vjeri” ili “plan spasenja”.

Međutim, Stari je zavjet kontekst iz kojega se evanđelje mora propovijedati ako očekujemo da ga oni koji čuju evanđelje mogu i razumjeti. To je poput gradnje kuće bez temelja. Iz tog razloga, Matej, Marko, Luka i Ivan ulažu velike napore kako bi pokazali da je Isus vrhunac, dovršetak i ispunjenje starozavjetnih obećanja o spasenju.

Stoga, u prvom poglavlju Matej prikazuje Isusa kao Krista (Mesiju, Kralja) sina Davida, sina Abrahama, Spasitelja i Emanuela, a Raymond Brown ispravno zapaža: “Cilj Matejeve pripovijetke o djetinjstvu jest obuhvatiti cjelokupnu priču o Izraelu s očiglednim upućivanjima na velike spasonosne događaje Izlaska (Mojšije) i izgnanstva. Ako je Isus kako ga predstavlja Matej veličanstveni Božji Sin, onda je on također i zakonodavac i tumač novoga, eshatološkog saveza” (1986, 479). Herman C. Waetjen također zapaža da je Matejeva namjera “prikazati Isusa Krista kao vrhunac Izraelove povijesti i istovremeno kao uvod u povijest koja tek treba biti ispisana, kao put u otvorenu budućnost” (1976, 212). Waetjen također ističe još nešto što je važno – iako postoje određeni problemi s obzirom na Matejevo rodoslovlje u smislu selekcije i poretka, Matej je upotrijebio rodoslovlje kako bi svojim čitateljima prenio nešto o Isusu, a to nešto se odnosi na činjenicu da “Isus je poput Davida i Jekonije, most u novu epohu, četvrto i posljednje razdoblje povijesti, vrijeme kraljevstva Božjega” (1976, 213).

Marko naziva svoj dokument “početak radosne vijesti [evanđelja] Isusa Krista, Sina Božjega”, a slijedeće što čini je, da navodi Ivana Krstitelja kao glasnika koji je bio poslan pripremiti put Isusu kao što je prorok Izaija govorio. Budući da se Markovo evanđelje smatra Evanđeljem ljubavi s produljenim uvodom, jasno je da Marko piše potpunu poruku evanđelja. No to nam govori nešto drugo – svi evanđelisti govore priču o Isusu povezanu sa Starim zavjetom prikazujući Isusa i svršetak svega što je Bog rekao i učinio u prošlosti za spasenje svog naroda. To znači da sve što je Isus rekao i učinio u potpunosti odgovara starozavjetnoj priči o stvaranju, padu u grijeh i otkupljenju kojega je Bog započeo. Prema tome, važno je čuti riječi McKnigha: “... evanđelje jedino ima smisla unutar priče [Izraelove priče]... Bez te priče nema evanđelja. Ovo vodi do slijedeće tvrdnje: ako zanemarimo tu priču, evanđelje postaje iskrivljeno, a upravo se to dogodilo u “kulturama spasenja” (2011, 36).

Mjesto evanđelja u evangelizaciji

Ako evanđelje mora biti prenošeno u njegovu kontekstu, također postoji velika potreba za shvaćanjem da evanđelje nije isto što i iznošenje *plana spasenja* i korištenje raznih *metoda uvjeravanja*. Plan spasenja, prema mišljenju McKnighta, je “spasonosna poruka i način na koji se možemo spasiti” (2011, 38). Drugim riječima, plan spasenja je objašnjenje o tome kako se netko može spasiti, dobiti oprostjenje i pomirenje, što treba učiniti da bi se spasio. To znači da kada govorimo evanđelje, govorimo o glavnim događajima u Isusovu životu – njegovoj smrti, uskrsnuću, pojavljivanju, uznesenju i drugom dolasku te uspostavljanju Kraljevstva (usp. McKnight 2011, 52-53). No kada govorimo o Božjoj ljubavi, milosti, svetosti i pravednosti, o našoj izvornoj neposlušnosti, padu i krivnji, i zatim objašnjavamo pomirnu smrt Isusa koja nam pribavlja oprostjenje grijeha i pomirenje s Bogom, tada govorimo o planu spasenja. Plan uključuje govor o čovjekovoj potrebi da se odazove Božjoj poruci priznajući svoje grijeha, kajući se za grijeh i vjerujući u Isusovu nadomjesnu smrt za nas (McKnight, 2011, 38).⁴

Iz osobnog iskustva, mogu reći da većina kršćana koje poznajem propovijeda evanđelje na način sličan ovome: oni govore o velikoj Božjoj ljubavi i njegovoj milosti, zatim prelaze na čovjekovu grješnost koristeći razne metode kako bi nekako prisilili pojedince priznati da su grješni. Ako osoba prizna ili poriče da ima problema s grijehom, tada se razgovor fokusira na Isusovu smrt na križu kao rješenje za problem grijeha. A na kraju, kažu toj osobi da će ukoliko odbije Isusa ići u pakao, dok Bog želi da ona živi vječno u zajedništvu s njim. Tada će razgovor vrlo vjerojatno završiti s kratkim opisom onoga što osoba mora učiniti da bi bila spašena (pokajati se, moliti pokajničku molitvu za grješnike, biti krštena... itd). Moje pitanje je ovo: gdje je evanđelje u svemu ovome? Pa, jedino što spada u evanđelje je dio u kojemu osoba čuje o Isusovoj smrti na križu. Rijetki čuju o Isusovu uskrsnuću, njegovu sadašnjem slavnom položaju Kralja, Gospodina i Spasitelja, te o njegovu ponovnom dolasku.

No ako ne možemo poistovjetiti evanđelje s planom spasenja, jednako je toliko važno da budemo svjesni da evanđelje nije isto što i metoda uvjeravanja koju koristimo kada objašnjavamo plan spasenja. Dakle, postoji mnogo načina kojima ljudi mogu biti osvjedočeni prihvatiti evanđelje i pokajati se. Jedan od načina može biti da započnemo s Božjom ljubavi i milosti, a završimo govorom o konač-

4 Oko ovoga se ne slažem u potpunosti s McKnightom zbog toga što, prema mojoj procjeni, on definira plan spasenja preširoko. Objašnjavanje spasonosnog značenja Isusove žrtve dio je evanđelja (za razliku od McKnighta), dok govor o tome “kako mogu biti spašen” ili “što trebam učiniti da budem spašen” (usp. Djela 2,37) spada u kategoriju “plana spasenja”. Najbolji novozavjetni primjer razlikovanja između evanđelja i plana spasenja (kako mogu biti spašen) je Petrova poruka u Djelima 2,14-40, gdje je govor od 2,14 do 2,36 evanđelje, a od 2,37-41 je govor o “planu spasenja”. Mi nastojimo zamijeniti prvo drugim i to nazivamo evanđeljem.

nom sudu, paklu i Božjoj srdžbi. Druga metoda je uvjeriti ljude da se ne pouzdaju u sebe i potaknuti ih da se pouzdaju jedino u Krista za svoje opravdanje pred Bogom. Nadalje, netko može upotrijebiti Deset zapovijedi kako bi osvjedočio ljude da su grješnici, ili se fokusirati na govor o blagoslovima koje osoba prima kada prizna i prihvati Isusa kao Spasitelja. Popis se nastavlja...

Klasifikacija koju koristi McKnight (Izraelova priča – Isusova priča ili evanđelje – plan spasenja i metoda uvjeravanja), naizgled se čini složenom. Dakle, znači li to da najprije moramo razložiti starozavjetnu povijest, a tek zatim opisati Isusov život, službu, događaje u kojima je iskazao ljubav, uskrsnuće, sadašnji položaj i njegov identitet, prije nego što kažemo bilo što o planu spasenja na način koji smatramo najboljim (to jest, naša metoda uvjeravanja)? McKnight ne razrađuje to pitanje, no na kraju svoje knjige on prikazuje evanđelje i spaja (pod naslovom *The Gospel Sketched*) Izraelovu priču, evanđelje i plan spasenja u jedno.⁵ Drugim riječima, on ne kaže, “dobro, poslušajte sada Izraelovu priču, a ovo je evanđelje. Dobro, sada kada poznajete evanđelje, ovo je plan spasenja kako biste se mogli spasiti”. Međutim, postoji jedna proturječnost u njegovu argumentu te jedna potencijalno nejasna stvar. Nedosljednost je u činjenici da određene elemente Izraelove priče on smatra istovremeno kao dio plana spasenja. Pa tako, priča o Adamu i Evi – njihovo stvaranje, slika na koju su stvoreni i pad u grijeh, dio su Izraelove (ili biblijske) priče. No također, plan spasenja uključuje govor o našem stvaranju kao nosiocima slike na koju smo stvoreni te mogućnost grijeha. Potencijalna nejasnoća je govor o planu spasenja. Iako McKnight priznaje da taj izraz nekim ljudima znači nešto drugo, on ga definira kao “(osobni) plan o načinu na koji nas Bog spašava” (2011, 34), i kao objašnjenje “načina na koji se netko spašava, prima oprostjenje i pomirenje s Bogom, te što treba učiniti da bi bio spašen” (2011, 38). Isprva se čini kao da govori o dvije različite stvari, no po njegovu mišljenju plan spasenja uključuje objašnjenje o načinu na koji Isusova smrt utječe na naše grješno stanje (kako nas Bog spašava, ili što je učinio da bi nas spasio), te objašnjenje o onome što moramo učiniti kako bismo primili blagodati Božjeg djela spasenja. Smatram da je bolje reći da je plan spasenja sadržan u objašnjenju o načinu na koji se ljudi mogu spasiti, no “na koji način Isusova smrt utječe na naše grješno stanje” smatram da je dio evanđelja.

Usporedba između evanđelja i suvremenog reduciranog evanđelja

McKnight je izvrsno usporedio način na koji su apostoli propovijedali evanđelje s onim što neki današnji kršćani čine u evangelizaciji. Stoga ću u ovome dijelu sažeti pet od ukupno šest McKnightovih usporedbi, te prikazati njegova

5 Kad govori o Isusovoj smrti on u istom dahu objašnjava spasonosno značenje njegove smrti, to jest, na koji je način Isusova smrt učinila nešto za naše grijeha (usp. 2011, 51).

zapažanja (usp. 2011, 132-145).

Prva je usporedba nazvana "Što se želi postići iznošenjem evanđelja". Po njegovu mišljenju, iznošenje evanđelja u Djelima apostolskim "*poziva slušatelje da priznaju Isusa kao Mesiju i Gospodina*, dok naše današnje evangeliziranje *ima za svrhu uvjeriti grješnike da priznaju svoj grijeh i pronađu Isusa kao Spasitelja*." Njegov je argument da se ovo drugo može postići bez prethodnoga, no apostoli su u svom evanđelju propovijedali ili naviještali Isusa kao uzvišenoga Kralja i Gospodina. Međutim, suvremena se evangelizacija fokusira na Isusa kao osobnog Spasitelja. Ovaj naglasak zapostavlja Isusovo Gospodstvo i Kraljevsko veličanstvo.

Drugo, on tvrdi da je apostolsko evanđelje bilo uokvireno Izraelovom pričom, a ne nekom teorijom o spasenju i nadomjesnoj žrtvi. Najbliže što Pavao govori o "teoriji o pomirničkoj žrtvi" jest kada iznosi evanđelje u 1 Korinćanima 15,3 i kaže: "Krist je umro za naše grijeh". No Pavao ne govori o našem pomirenju s Bogom i drugima, o tome da smo proglašeni pravednima pred Bogom, da je Božja srdžba ublažena, o našem ropstvu grijehu, sotonu, itd. Jednako tako, Djela apostolska ne sadrže teoriju o nadomjesnoj žrtvi.⁶

U trećoj usporedbi, McKnight tvrdi da apostolsko propovijedanje nije bilo fokusirano na Božjoj srdžbi ili na načinu na koji možemo izbjeći pakao. No to ne znači da propovijedanje evanđelja ne uključuje govor o sudu. Propovijedanje evanđelja mora obuhvaćati govor o konačnom sudu kada će ljudi stati pred Boga.

Četvrta usporedba govori o glavnom problemu kojega evanđelje rješava. McKnight uviđa da je grijeh velik problem kojega evanđelje dotiče i rješava, no još je temeljnije to što ljudi trebaju postati istinski narod Božji. Prema Sinoptičkim Evanđeljima, rješenje koje je Isus iznio za to bilo je Kraljevstvo, a u Evanđelju po Ivanu Isus je naglasio vječni život. Počevši s Postankom 1,26-30, McKnight tvrdi da je Bog stvorio ljude s kraljevskom i svećeničkom ulogom i te uloge definiraju što znači biti Božji narod. Te su uloge izvorno bile date Adamu i Evi, zatim Abrahamu, Izraelu, Davidu. Na kraju, Isus je savršeno ispunio te uloge. Stoga, ne čudi što je temeljno rješenje u evanđelju upravo Isus kao Mesija i Gospodin – onaj tko je Vladar, Kralj i Gospodin. Naš osobni grijeh je problem, no to je povezano s našim gospodskim i svećeničkim odgovornostima. Dakle, McKnight argumentira protiv reduciranja evanđelja na poruku koja se odnosi jedino na osobno spasenje.

Peta usporedba postavlja pitanje je li evanđelje bilo usmjereno protiv vladara. No budući da ta usporedba nije toliko važna za ovaj članak, prijeći ću na šestu

6 Najbliže što Djela apostolska govore suvremenim rječnikom o nadomjesnoj žrtvi je u 5,31; 10,43 i 13,38-39. Međutim, u ni jednom od tih slučajeva ne vidimo jasno objašnjenje o načinu na koji Isusova smrt postiže i ostvaruje naše opravdanje, oprostjenje ili pokajanje.

usporedbu koja je donekle slična prvoj i drugoj usporedbi. Ovdje McKnight tvrdi da su apostoli evangelizirali govoreći priču o Isusu, dok današnje propovijedanje i evangelizacija nastoji prenijeti priču o načinu na koji se netko može spasiti. Nadalje, današnje se evangeliziranje svodi i cilja na jedan cilj: grješnikovo srce. Umjesto da ciljamo na priznanje osobe da je grješna i zatim primi Isusa Krista za Spasitelja i kao rješenje za problem grijeha, McKnight tvrdi da trebamo više govoriti o Isusu i njegovoj priči.

Kultura učenja nasuprot kulture spasenja

Apostoli su propovijedali *evanđelje*, dok neki kršćani danas propovijedaju *plan spasenja* kao evanđeosku poruku. To neizbježno donosi različite rezultate. Apostolsko evanđelje stvara *kulturu učenja*, dok plan spasenja stvara *kulturu spasenja*. Budući da iznošenje plana spasenja kao evanđelje reducira evanđelje, ono također ima potencijal smanjiti rezultate koje evanđelje donosi. Nadalje, *evanđelje koje uključuje jedino plan spasenja* usredotočuje se na grijeh, obraćenje i spasenje pojedinca (kao nešto najvažnije), a krivnja zbog grijeha je nešto što imaju jedino ljudi. To znači da takvo propovijedanje, u najširem smislu, postaje usredotočeno na čovjeka, ako ne i sebično. Takvo nam evanđelje kaže da se trebamo spasiti *od* nečega (grijeh), no ne ističe da smo također spašeni *za* nešto (biti narod kraljeva i svećenika).

S druge strane, apostolsko evanđelje koje naviješta Isusovu vladavinu, vlast i pobjedu nad svakom drugom silom (uključujući i grijeh), fokusirano je na Isusa i njegovo veličanstvo. Isus je u svojoj službi objavio Kraljevstvo; donio je blagoslove Božje vladavine nahranivši gladne, ozdravivši bolesne, oslobodivši ljude od demonske opsjednutosti i oprostivši grijehe. Njegova smrt i uskrsnuće započeli su novo razdoblje – razdoblje Kraljevstva koje će doseći svoje ispunjenje drugim Kristovim dolaskom. No do tada, on je uzvišen kao Kralj i Gospodin nad svim. Takvo evanđelje koje je usredotočeno na Isusa govori nam da smo spašeni od grijeha da bismo bili onakvima kakvima nas je Bog stvorio – istinski narod kraljeva i svećenika koji će objaviti Božju slavu.

Apostolsko evanđelje snažno ističe ozbiljnost grijeha, no ne zaustavlja se na tome – spasenje od grijeha je samo pola priče, zbog toga što grijeh sprječava ljude da ispune svoju Bogom danu ulogu. A evanđelje svojom porukom naviješta da, budući da je Isus Kralj, oni koji su spašeni moraju mu se podložiti u svemu. Naglasak nije na čovjeku i njegovu grijehu; naglasak je na Isusu kao Kralju i na našoj odgovornosti da mu služimo *u svemu i svime*. To stvara ozračje učenja, a učenje je moguće jedino kada je osoba usredotočena na Isusa, a ne na samu sebe. Naravno, to ne znači da se grijeh olako shvaća. Naprotiv, evanđelje nam govori da postoji još nešto pored problema grijeha, suda i pakla. Vezano uz ovo

Wright kaže:

Naviještanje Kraljevstva nije puko prenošenje istinskog podatka o Isusovom kraljevskom veličanstvu. To je uprisutnjivanje toga Kraljevstva, odlučno i mjerodavno pozivanje na vjernost. U srži svoje misijske prakse, obznanjujući gospodstvo Isusa Krista i suverenost Kralja Isusa, Pavao je otkrio da je upravo to obznanjivanje bilo sredstvo po kojemu je živi Bog posegnuo svojom ljubavlju i mijenjao srca i živote muškaraca i žena, preobražavajući ih u zajednicu ljubavi kroz tradicijske prepreke, oslobađajući ih od bezboštva koje ih je zarobljavalo, omogućujući im, po prvi puta, da uistinu postanu ljudska bića kao što im je bilo namijenjeno. Evanđelje, rekao bi Pavao, se ne tiče samo Božje sile koja spašava ljude. Ono *jest* Božja sila na djelu koja spašava ljude (1997, 61).

Wright ovdje spominje dvije stvari koje su važne. Prvo, budući da je Isus Kralj, to objavljivanje traži od ljudi odaziv odanosti toj vladavini. Drugo, spasonosna sila evanđelja omogućuje ljudima da postanu ljudska bića kao što im je bilo namijenjeno. Smatranje Isusa Kraljem potiče odaziv odanosti i stvara kulturu učeništva.

S druge strane, propovijedanje plana spasenja ima potencijal stvoriti vjernike koji nemaju jasnu viziju Isusova kraljevskog veličanstva kao središnjeg fokusa njihova života. Umjesto toga, oni smatraju Isusa Spasiteljem koji ih spašava od grijeha. Nema ničega lošeg u tome, osim što je, ta slika o Isusu nepotpuna i reducirana. Pretpostavimo da smo čuli takvu poruku: Bog te voli – dao je svoga jedinog Sina za tebe – ima predivan plan za tvoj život – ti si grješnik, priznaj to – ako želiš biti spašen od svojih grijeha moraš učiniti ovo ili ono – sada si spašen, nađi si neku lokalnu crkvu i imaj zajedništvo s ostalim kršćanima, čitaj Bibliju, moli se, budi poslušan Bogu i govori drugima o Isusu. Moje je pitanje: gdje je Kralj Isus u svemu ovome? Pa, samo ovaj dio “budi poslušan Bogu” prenosi smisao da u kršćanstvu postoji još nešto osim *mene*, no osim tog dijela, sve je ostalo usredotočeno na čovjeka: Bog *te* voli, on ima plan za *tebe*, Isus je umro za *tebe*, *ti* si grješnik ... Dakako, to je istina, no iskreno govoreći, to nije evanđelje.

Ako ljudi čuju takvo evanđelje i postanu kršćani, postoji velika mogućnost da će takvi vjernici biti fokusirani na svoj grijeh, te na koji način mogu izgubiti ili sačuvati svoje spasenje. Ako je evanđelje prvenstveno poruka o *meni i mom grijehu*, tada život koji živim kao vjernik također je fokusiran na *mene i moj grijeh*. Pretpostavljam da su vjernici koji prihvaćaju armenijansku teologiju posebno skloni činiti to budući da prema toj teologiji, postoji mogućnost da i novorođeni vjernik ponovno postane besplodan, može izgubiti spasenje i biti bačen u pakao (usp. Smith, 1968, 3, 7).

Ne tvrdim da je kalvinizam bolji teološki sustav od armenijanizma, već samo kažem da trebamo razviti kulturu evanđeoskog učeništva umjesto kulture spase-

nja zbog toga što iako poruka evanđelja govori o grijehu, prvenstveno je fokusirana na naviještanje priče o Isusu – što je učinio, tko je on (to jest, kristologija). Ako u našim crkvama sjede ljudi koji misle da spasenje podrazumijeva jedino primanje oprostjenja i kartu za nebo, a u međuvremenu, moraju se truditi činiti sve što je u njihovoj moći kako bi sačuvali to spasenje (armenijanist), ili ako misle da sada kad su spašeni mogu nastaviti sa svojim životom na uobičajen način, čekajući trenutak svoje smrti kako bi otišli u nebo, u oba slučaja takvi vjernici ne žive u skladu s evanđeljem. Stoga, način na koji propovijedamo evanđelje utječe na život naših crkava.

Evanđelje i služba Crkve

Ako reducirano evanđelje ima potencijal stvoriti vjernike s pogrešnim fokusom u njihovu životu, takvo evanđelje također može stvoriti crkve koje oblikuju svoju službu u određenoj mjeri na pogrešan način. Za većinu evanđeoskih crkava u Hrvatskoj propovijedanje je središnji element na njihovim bogoslužjenjima a primarni je cilj da nevjerne osobe (ukoliko ima nevjernih osoba na bogoslužjenju) postignu spasenje od svojih grijeha, ili da vjernici postanu svetiji, više se uključiti u život crkve, više ovoga ili onoga... drugim riječima, izgraditi karakter koji će biti što sličniji Kristovom. I opet, nema ničega pogrešno u svemu ovome osim što Isusova služba evanđelja uključuje mnogo više. Ona uključuje: a) naviještanje Kraljevstva i Isusa kao Kralja – sadašnjega i budućeg; b) potrebu za pokajanjem i obraćenjem; c) propovijedanje, poučavanje, ozdravljanje bolesti (Mt 4,23-24) i egzorcizme (Mt 12,28); d) naviještanje oprostjenja grijeha (Mk 2,5). Prema tome, moja se kritika fokusira prvenstveno na tri stvari: prvo, propovijedanje je samo jedan element crkvenog bogoslužja i ne mora biti u središtu. Drugo, kada je propovijedanje fokusirano na nevjerne ljude kako bi došli k spasenju, u većini slučajeva, propovjednici su zadovoljni kada osoba primi oprostjenje grijeha. I na poslijetku, crkvena bogoslužja i djelatnosti su fokusirane na izgrađivanje karaktera vjernika.

Prvo, naglasak na propovijedanje potječe iz reformacije i Luthera koji je propovijedanje učinio ključnim dijelom protestantskog bogoslužjenja mijenjajući oblik štovanja koji je bio fokusiran na sakramente (usp. White, 1989, 28). Njegova je doktrina o Crkvi povezala postojanje Crkve s propovijedanjem Božje riječi. Zbog toga, mnoge protestantske crkve slijede taj put. Međutim, Isusova služba evanđelja uključivala je propovijedanje, poučavanje i ozdravljanje bolesnih. Stoga, smatram da na crkvenim bogoslužjima treba ostaviti prostora također i za službu ozdravljanja. Drugim riječima, propovjednici i pastori ne bi trebali biti zadovoljni time što će na svojim nedjeljnim bogoslužjima osigurati prostora za pjevanje, dobrovoljni prilog, molitvu, propovijedanje i Večeru Gospodnju, već također i za molitvu za ozdravljenje bolesnih i nemoćnih.

Usko vezana uz prvu kritiku je i druga, a to je – govor o spasenju je uglavnom fokusiran na spasenje od grijeha, dok se ostali aspekti ljudskoga života koji također trebaju spasenje, najčešće zanemaruju. Poanta je u tome što to reducirano stajalište o spasenju proizlazi iz neadekvatnog razumijevanja Kraljevstva Božjega i Isusova kraljevskog veličanstva. Isus je ponudio spasenje koje je imalo društvenu dimenziju jednako kao i duhovnu. Duhovna je dimenzija bila spasenje od grijeha i smrti, a socijalna je dimenzija uključivala fizičko ozdravljenje (npr. gubavi su bili isključeni iz društva), hranjenje gladnih i zajedništvo oko stola s odbačenima (grješnicima i poreznicima). A to je u potpunosti u skladu s molitvom: Dođi kraljevstvo tvoje! Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji! (Mt 6,10), zbog toga što u nebu nema grijeha, bolesti ni gladi. Isus je rekao grješnoj ženi “Vjera te tvoja spasila, pođi u miru” nakon što joj je navijestio oprostjenje grijeha, no također je navijestio i spasenje ženi koju je ozdravio (Lk 7,50). No možda vidimo najpotpuniji doseg Isusove službe evanđelja upravo u Marku 2,1-12 gdje Isus ne samo da oprašta grijeha uzetoga, već mu također vraća i njegovo zdravlje. Naravno, ne možemo prisiliti Boga ni na što, i moramo biti svjesni da Kraljevstvo još nije došlo u punini (tehnički izraz za “inauguriranu eshatologiju”). To znači da neće svi biti ozdravljeni, niti će siromaštvo biti iskorijenjeno prije Kristova drugog dolaska. Međutim, Crkva ima obvezu naviještati i donositi takovo Isusovo evanđelje. No da bi došlo do te promjene, kršćani moraju prestati ograničavati Božje spasenje samo na duhovnu dimenziju i prihvatiti spasenje koje ima perspektivu Kraljevstva, spasenje koje utječe na sve dimenzije ljudskoga postojanja.⁷

Moja je posljednja poanta da je “plan spasenja” uglavnom fokusiran na izgradnju karaktera vjernika, a Bill Johnson ima pronicljive riječi o tome:

Mnogi su vjernici izabrali kao glavni cilj u svome životu biti uzornim građanima u društvu. Dobar karakter nam omogućuje da doprinosimo u društvu na zdrav način, no većinu onoga što se smatra kršćanskim načinom življenja mogu postići i ljudi koji ne vjeruju u Boga. Svaki vjernik treba biti uzoran ali i VIŠE OD TOGA. Upravo je onaj *više od toga* dio koji nam često nedostaje. Iako karakter mora biti u srži naših službi, sila preobražava svijet oko nas. Sve dok se Crkva ne vrati Isusovu modelu za istinske revolucionare, svijet će nas - nadvladan bolestima i mukom na svom putu u pakao - i dalje smatrati tek dobrim ljudima. Neki kršćani zapravo smatraju kako je plemenitije dati

7 Za potvrđivanje svog argumenta koristim ono što je Cody C. Lorange rekao o evanđelju: “Ovo biblijsko holističko rasvjetljavanje evanđelja Isusa Krista vrlo je korisno za rješavanje prevladavajuće napetosti u globalnoj Crkvi koje postoji među kršćanima koji su prvenstveno posvećeni službi društvene pravde i onih kršćana čiji se rad prvenstveno fokusira na duhovno obraćenje”. Zatim Lorange zaključuje da “iako je evanđelje prvenstveno poruka o Božjem načinu pomicanja sa svijetom kroz Kristov križ, ono se također tiče potpunog rasvjetljavanja zla i etičkog preobražavanja pojedinaca, obitelji, zajednica i društava” (2011, 255-56).

prioritet *karakteru* a ne *sili*. No ne smijemo dijeliti to dvoje. To je neopravdan i nezakonit izbor. Zajedno, oni nas vode do prave stvari – poslušnosti. Jednom dok sam poučavao skupinu studenata o važnosti znakova i čudesa u službi evanđelja, jedan je mladi čovjek progovorio: “Tražit ću znake i čudesa kad budem imao više Kristova karaktera u sebi”. Iako to možda zvuči dobro, dolazi iz vjerskog načina razmišljanja, a ne iz srca predanog evanđelju Isusa Krista. Kao odgovor na studentov komentar, otvorio sam Evanđelje po Mateju i pročitao nalog Gospodina: “Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode... učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio!” Zatim sam ga upitao, Tko ti daje pravo određivati kada si spreman poslušati Gospodnju zapovijed? (Johnson, 2003, 125).

On kaže još nešto vrlo važno: “Ono što ovaj svijet treba je *kaži i pokaži* (primijenjenu) poruku o Kraljevstvu Božjem” (Johnson, 2003, 43). Johnsonove riječi predstavljaju izazov za današnje kršćanstvo koje je donekle fokusirano na grijeh i kako se osloboditi od grijeha kako bismo postali boljima. Razlog zbog kojega je današnje kršćanstvo fokusirano na karakter je ovaj: zbog toga što smo evanđeosku poruku o Isusu kao Kralju i njegovom Kraljevstvu pretvorili u poruku o “planu spasenja”. Takovo reducirano viđenje evanđelja stvara ograničen pogled na spasenje koje se prvenstveno bavi ljudskim karakterom i to je to. Nema ničeg više osim toga. Na našu sreću, Isusov život i služba jest evanđelje. Isus definira evanđelje; ne Pavao ili Petar ili netko drugi. Upravo zbog toga vjerujem da je Graeme Goldsworthy u pravu kada kaže:

Evanđelje je događaj (ili navještaj toga događaja) Isusa Krista koje počinje s njegovim utjelovljenjem i zemaljskim životom, a završava njegovom smrću, uskrsnućem i uznesenjem s desna Ocu. Bog objašnjava ovaj povijesni događaj kao svoj predodređeni program za spasenje svijeta... Stoga kršćani ne mogu ‘živjeti evanđelje’ na način kako ih se često potiče živjeti ga. Mogu ga jedino vjerovati, naviještati i tražiti da mogu živjeti u skladu s njim. Jedino je Isus živio (i umro) evanđelje (2006, 58-9).

Izjava Goldsworthyja je važna zbog toga što on neupitno definira i poistovjećuje *evanđelje s Isusom*, a Johnsonova nam tvrdnja govori o načinu kako je Isus živio to evanđelje. Isus nije samo propovijedao evanđelje (kao što tvrdi McKnjight), već on jest evanđelje, on definira evanđelje.

Zaključak

Evanđelje je započelo s Isusom, a ne s Pavlom. Stoga, možemo reći. “U početku bijaše evanđelje i evanđelje bijaše kod Boga, i Bog bijaše evanđelje. Evanđelje postade tijelom i nastani se među nama. I vidjesmo njegovu slavu. Boga nitko nikada nije vidio. Evanđelje koje je Bog, koje počiva u Očevu krilu, nam ga je

objavilo". A možda je obrnuto: "ŠTO ĆEMO OVOME NADODATI? Ako je Pavao za nas, tko će biti protiv nas?" (Wright, 2009, 249).

Problem kojega ističem u ovome članku je tendencija jednoga dijela kršćanstva definirati evanđelje kao *opravdanje po vjeri*, te pripisati Pavlov izraz ostatku Novoga zavjeta. Taj se problem naziva "kanon unutar kanona" gdje Pavao služi kao mjerilo za evanđelje i sve što je vezano uz njega. Drugim riječima, on je kanon koji tumači ostatak novozavjetnoga kanona. No ako pogrešno shvatimo Pavla, takvo mjerilo, primijenjeno na ostatak novozavjetnoga kanona, može imati negativne posljedice. Međutim, evanđelje se prvenstveno tiče kristologije, a iz kristologije proizlazi soteriologija. No promijenimo li redosljed ovih dviju stvari, dobit ćemo nešto *nalik* evanđelju, no ne i samo evanđelje.

Prema tome, način na koji podrazumijevamo evanđelje utječe na način na koji evangeliziramo, živimo svoj život, vršimo crkvena bogoslužja i službe. Vjerujem da ako govorimo više o Isusu i iznosimo njegovu priču evanđelja, više će ljudi povjerovati, više će ljudi postati Isusovim *učenicima* a ne samo *obraćenicima*, *spasenima* ili *vjernicima*, i više će vjernika prihvatiti službu koja je poput Isusove okrenuta naviještanju Kraljevstva. Naposljetku, "upravo je [samo] evanđelje... [koje je] ta Božja sila koja donosi spasenje svakome tko vjeruje" (Rim 1,16), a ne nešto *nalik* evanđelju. Zapravo, naše razumijevanje o tome *što* ili *tko* je evanđelje ima ogroman utjecaj.

Literatura

- Alexander, Loveday (2006). "What is a Gospel?", in: Stephen C. Barton (ed.), *Cambridge Companion to Gospel*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, Raymond (1986). "Gospel Infancy Narrative Research from 1976 to 1986: Part I (Matthew)." *The Catholic Biblical Quarterly*, Vol 48, July, pp. 468-83.
- Dugandžić, Ivan (2004). *Biblijska teologija Novoga zavjeta*. Zagreb: KS.
- Dugandžić, Ivan (1999). *Kako su nastala evanđelja*. Zagreb: KS.
- "4 Spiritual Laws." Global Media Outreach org. <<http://www.4laws.com/laws/default/howto.html>>, posjet 12. listopada 2012.
- "Four Spiritual Laws." Campus Crusade for Christ. <<http://www.campuscrusade.com/fourlawseng.htm>>, posjet 12. listopada 2012.
- Goldsworthy, Graeme (2006). *Gospel-Centered Hermeneutics*. Downers Grove: IVP.
- Johnson, Bill (2003). *When Heaven Invades Earth*. Shippensburg: Destiny Image Publishers.

- Keathley III, J. Hampton. "What is the Gospel?" Bible.org. <<http://bible.org/article/what-gospel>>, posjet 10. listopada 2012.
- Lorance, Cody (2011). "The Third Lausanne Congress: Assessing Cape Town 2010's Contribution to the Cause of Christ" in: Beth Snodderly & A. Scott Moreau (eds.), *Evangelical and Frontier Mission: Perspectives on the Global Progress of the Gospel*. Oxford: Regnum Books International.
- McKnight, Scot, "Jesus vs. Paul," *Christianity today*, 3.12.2010. <<http://www.christianitytoday.com/ct/2010/december/9.25.html>>, posjet 12. listopada 2012.
- McKnight, Scot (2011). *The King Jesus Gospel*. Grand Rapids: Zondervan.
- Poonen, Zac. "What Is The Gospel Message?" *ReadTheGospel.com*. <<http://www.readthegospel.com/>>, posjet 12. listopada 2012.
- Smith, Charles R (1968). "The Unfruitful Branches in John 15." *Grace Journal* Vol. 9, No. 2, pp. 3-22.
- Waetjen, Herman C. (1976). "The Genealogy as the Key to the Gospel According to Matthew." *JBL* Vol. 95, No. 2, pp. 205-30.
- "What is the real gospel message?" *Christian Apologetics and Research Ministry*. <<http://carm.org/religious-movements/oneness-pentecostal/what-real-gospo-message>>, posjet 12. listopada 2012.
- White, James F. (1989). *Protestant Worship: Traditions in Transition*. Louisville: John Knox Press.
- Wright, N. T. (2009). *Justification: God's Plan & Paul's Vision*. Downers Grove: IVP.
- Wright, N. T. (1997). *What Saint Paul Really Said*. Grand Rapids: Eerdmans.

Prevela s engleskog Ljubinka Jambrek

Ervin Budiselić

A Proper Understanding of the Gospel as the Key for Healthy Church Evangelism, Life and Ministry

Summary

This article seeks to discuss the true biblical meaning of the Gospel message given the fact that in today's Christianity we have various understandings of the Gospel message. Particularly, this issue is present in the debate about Paul and

Jesus – whether Paul’s message about justification by faith or Jesus’ message about the kingdom of God is the Gospel. The thesis of this article is that the Gospel is a primarily christological and not soteriological message. That is, its center is Christ: his person and work, and not humanity and their sins or salvation from sins. There is a huge difference between these two versions of the Gospel message, and they shape church evangelism, life and ministry dramatically. Because of that, this article offers a critique and helpful revision of the understanding of the Gospel message so that rightfully understood it may produce better results and fruits in the life of the church.